

atelierwoningen Vijfhuizen

→ Jaco Woltjer Architect, Amsterdam

Bij het Kunstfort van Vijfhuizen in de Haarlemmermeer verzezen begin 2005 vanuit het niets zeven houten skeletten. De geraamten van zeven schuren in een landelijke omgeving. Maar de geraamten werden woningen. Kunstenaarswoningen die gemaakt zijn om door de bewoners te worden veroverd en waaruit een fascinatie voor de plek spreekt.

Toen de Stichting Kunstfort Vijfhuizen in 2000 het plan opvatte het fort volledig te renoveren, besloot het om op het fortterrein ruime atelierwoningen te realiseren en met de opbrengst daarvan een deel van de kosten van de renovatie te financieren. Er werd een besloten prijsvraag uitgeschreven en het plan van Jaco Woltjer werd door de jury verkozen tot winnaar.

‘Wat me vooral aansprak aan de locatie, was dat er in de wijde leegte van de Haarlemmermeer hier opeens een plek is waar iets bijzonders gebeurt,’ vertelt Woltjer. ‘Hier komen verschillende lijn-vormige, geografische elementen samen: de Spieringweg, de geniedijk met zijn bomen, de oude spoorlijndijk en de ringvaartdijk van de polder. Ook het oude stationgebouw en het fortwachtershuis zijn opvallende elementen. Het is een plek waar mensen bij mooi weer een wandeling maken of bij het restaurant in het fort een kopje koffie gaan drinken. Je zou kunnen zeggen dat het fort en zijn omgeving een attractie zijn en daarom heb ik bewust ervoor gekozen de nieuwe woningen aansluiting te laten vinden op dat bestaande.’

identiteit

Die aansluiting is gevonden door de woonblokken zorgvuldig over het driehoekige perceel te rangschikken. Het ligt ingeklemd tussen de genie- en spoordijk en biedt ook ruimte aan een gerestaurande genieloods. Bij het parkeerterrein is de opzet enigszins formeel: de parkeerplaatsen en het blok met de atelierwoningen volgen de strenge opzet van de loods. Naar de punt van het perceel is de rangschikking juist meer ambivalent. De blokken met twee-onder-één-kap kunstenaarswoningen zijn ten opzicht van elkaar verschoven en gedraaid. Ogenscheinlijk willekeurig, maar niets is minder waar.

Woltjer: ‘de woningen zijn zo gesitueerd, dat ze de ruimten er omheen bepalen. Ze geven die ruimten als het ware maat. Ook bepalen ze of een ruimte open of juist intiem is. Zo staan niet alle blokken even dicht op elkaar en het ene blok staat dicht op de dijk dan het andere. Door daarmee te spelen kan je elke plek een eigen identiteit geven. Het draaien van de blokken zorgt bovendien voor bijzondere doorkijkjes. En ook dat de beleving van de plek in elk huis weer anders is.’

loft

Woltjer vervolgt. ‘Een ander belangrijk ontwerpuitgangspunt was dat elke woning door de bewoners gekoloniseerd moet kunnen worden. Ze moeten de gebouwen kunnen omvormen tot een eigen plek. Daarom dacht ik aan het archetype van de loft. In de stad betekent dat vaak een industriële loft.

ligging bij fort Vijfhuizen
maquette >>

gevelbeeld twee-onder-een-kap-woningen

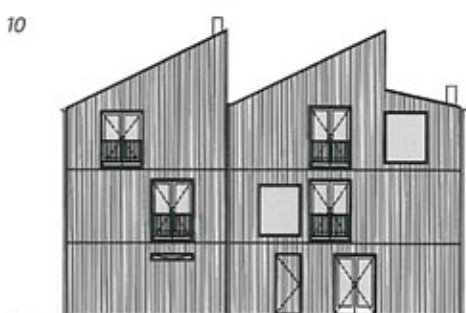
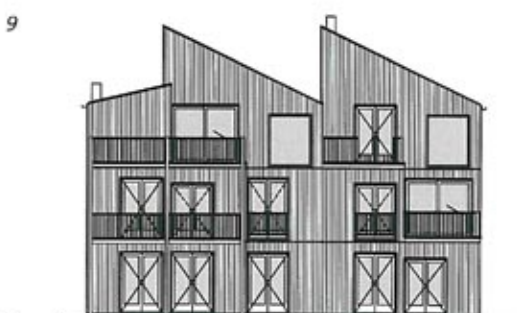
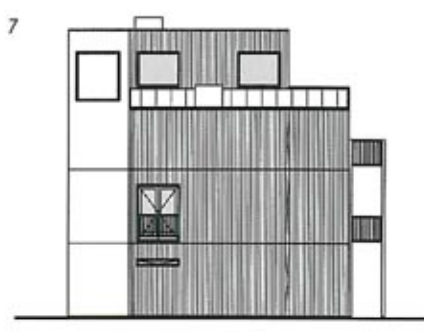
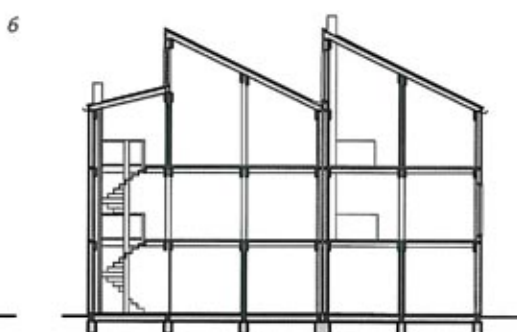
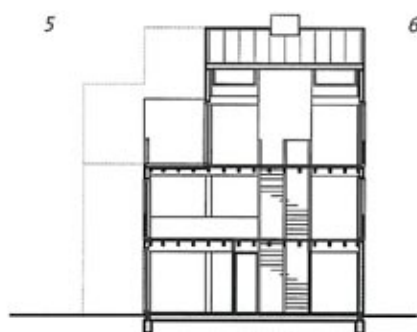
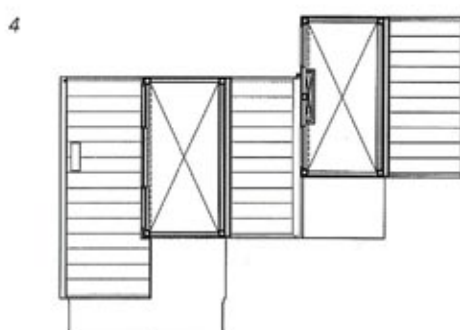
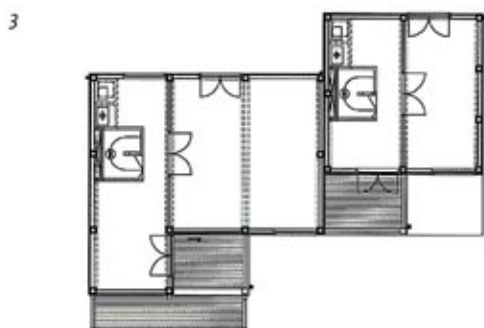
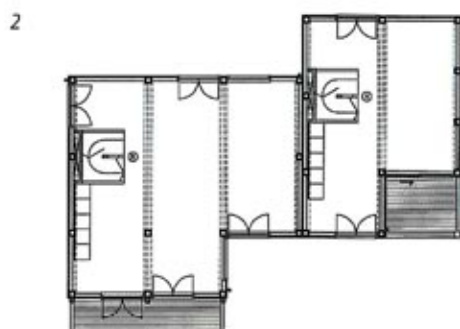
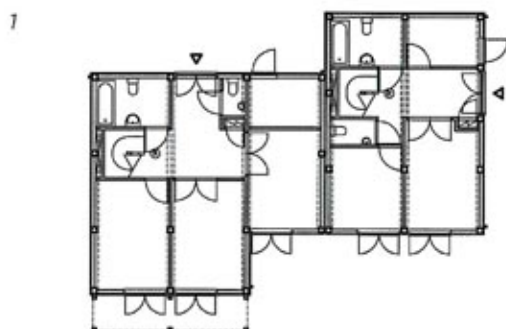
twee-onder-een-kap-woningen
schaal 1:300

plattegronden

1. begane grond
2. eerste verdieping
3. tweede verdieping
4. dakniveau

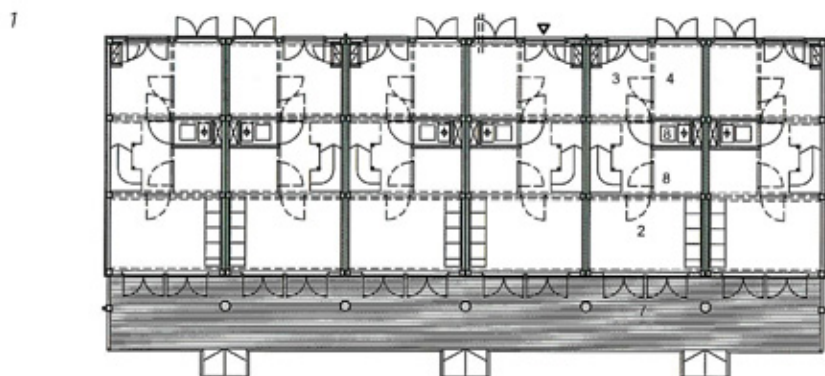
doorsneden en gevels

5. dwarsdoorsnede
6. langsdoorsnede
7. noordgevel
8. zuidgevel
9. westgevel
10. oostgevel

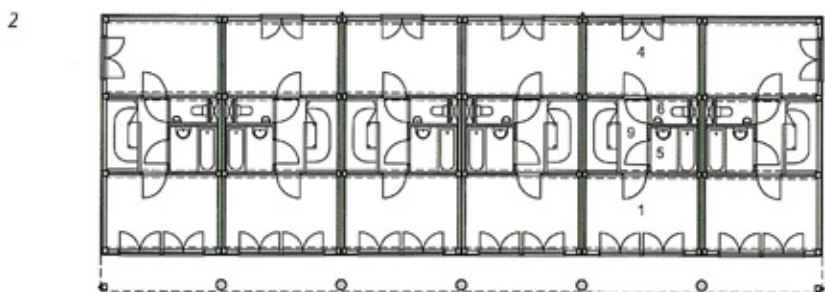

gevelbeeld studios

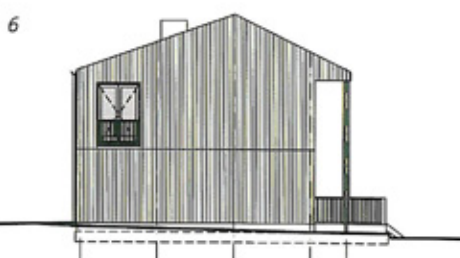
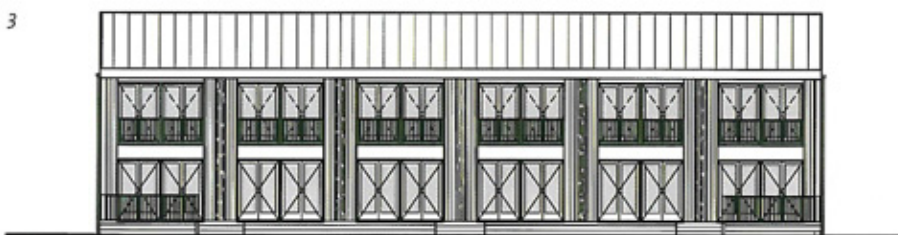

studios
schaal 1 : 300

plattegronden
1. verdieping
2. begane grond

gevels en doorsnede
3. lwestgevel
4. dwarsdoorsnede
5. oostgevel
6. zuidgevel

opbouw gevels
schaal 1 : 10

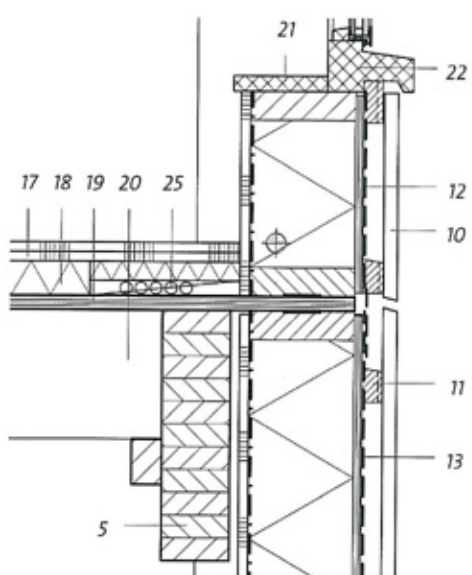
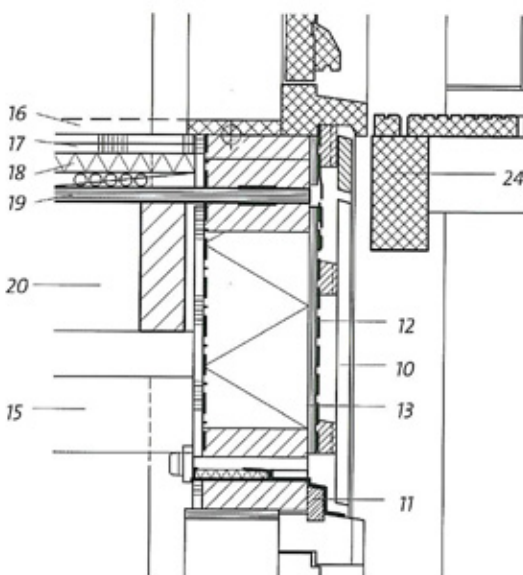
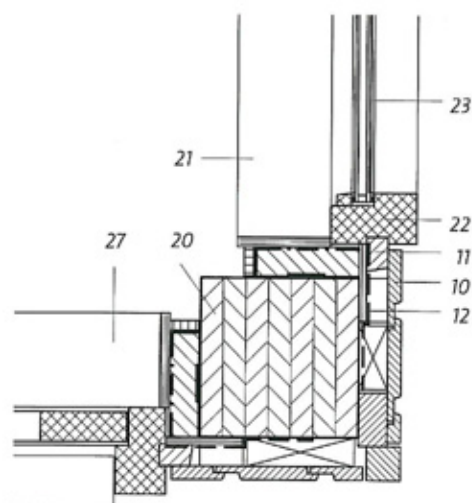
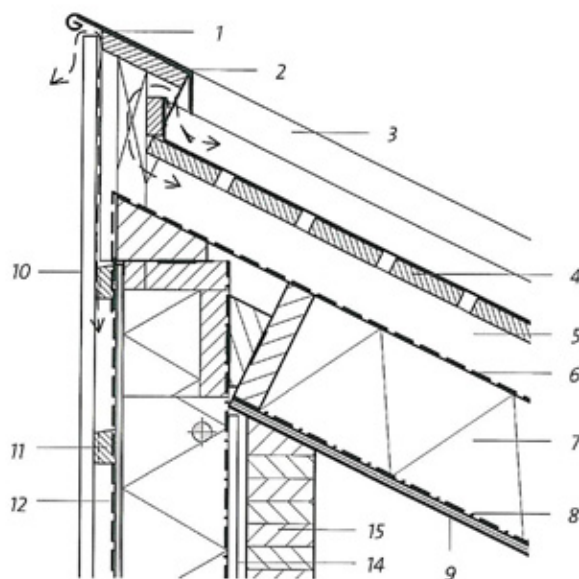
verticale details:
linksboven=nokaansluiting

linksonder=aansluiting balkon

rechtsonder=aansluiting gevel -
verdiepingsvloer

horizontaal detail:
rechtsboven = aansluiting geveldelen
op kolom

1. zinken kraal op klang
2. perfozink
3. zinken plaat met roeven
4. regelwerk
5. tengels
6. mandragende folie
7. isolatie
8. dampremmende laag
9. multiplex
10. wrc-delen onbehandeld 18 mm
11. regelwerk
12. dampremmende
en waterkerende laag
13. plaatmateriaal 10 mm
14. gipsplaat
15. gelamineerde ligger
16. vloerafwerking door bewoners
17. vloerplaten 25 mm
18. isolatie 45 mm
19. multiplex 19 mm
20. balk 59 x 170 mm
21. vensterbank padoek
22. kozijn, onbehandeld padoek
23. hr++ isolatieglas
24. onderconstructie balkon
25. kabelgoot
26. gelamineerde kolom
27. buitendeur

woonkamer op de eerste verdieping

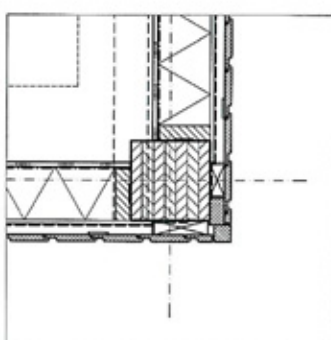
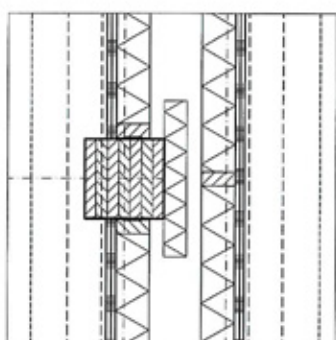
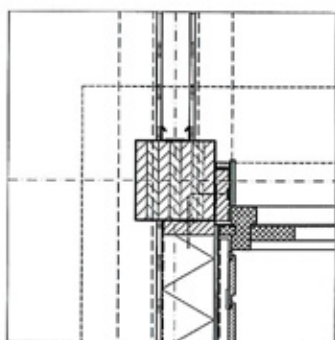

interieur twee-onder-een-kap-
woningen

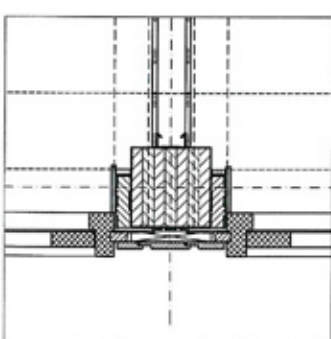
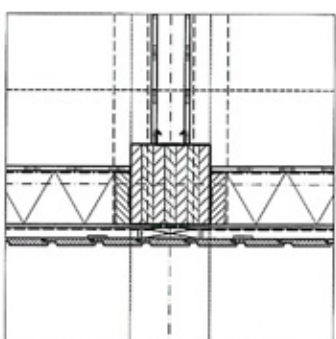
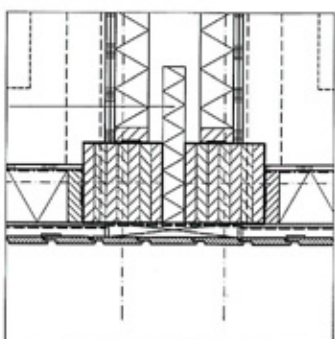
- << woonkamer
- < zolderkamer

- << zicht door vide
- < doorzicht langs gevel

aansluitdetails
schaal 1:20

De woningen vlak na oplevering.
Op de foto is te zien dat het hout
toen nog rood van kleur was.

In een oude fabriek, bijvoorbeeld. Bij een loft op het platteland dacht ik aan een schuur. Dat is ook een lege ruimte, die vrij kan worden ingedeeld. Daarom kozen we voor een houten skelet met een vast stramien van drie bij drie meter, dat is opgevuld met vloer-, wand- en dakpanelen. Die panelen zijn vrij inwisselbaar, zonder de eenheid in de gevels te verstoren. Een oplossing die voor een zekere ontwerprijheid zorgde en die ook de bouwsnelheid vergrootte. Ook maakte die het mogelijk een extra aanbouw of balkon te realiseren.

spelregels

Tijdens de ontwikkeling van het project is Woltjer veelvuldig in contact geweest met de toekomstige bewoners. Want door vooraf slim de spelregels te bepalen voor de aansluiting van de bouwdelen op het dragend skelet, bleven ook programmatisch nagenoeg alle mogelijkheden open. Zo zijn er woningen met een standaardindeling: slapen op de begane grond, wonen op de eerste verdieping en werken onder het dak. Maar ook zijn er bewoners die voor een andere indeling kozen. De keuze voor de te plaatsen gevelpanelen werd daar dan op aangepast. Er zijn zelfs bewoners die een deel van de vloer hebben weggelaten, om een vide te creëren.

Kiezen voor een andere indeling is ook nu na de oplevering nog mogelijk omdat het eenvoudig blijft om binnenwanden te verplaatsen en omdat toilet en badkamer op verschillende plaatsen in de woningen gemaakt kunnen worden.

uit te voeren. Woltjer: 'maar 'alles in hout' was in dit geval: een constructie van vuren, een gevelbekleding van western red cedar, kozijnen van padoek en veranda's en hekwerken van azobe en bilinga.'

In eerste instantie hadden de houtsoorten verschillende kleuren, maar omdat ze onbehandeld zijn, vergrijst alles na twee jaar tot één geheel. Er was nog heel wat afstemwerk nodig, om al die verschillende onderdelen ook als één gebouw te laten functioneren. Zo koos Woltjer er voor bij de detaillering het verschil in functies van de verschillende bouwdelen ook tot uitdrukking te laten komen in de verschijning van het gebouw. Daarom liggen constructie, gevelbekleding en kozijnen niet in één vlak, maar ligt het één verdiept ten opzichte van het ander. Het creëert orde, die visueel voor rust zorgt.

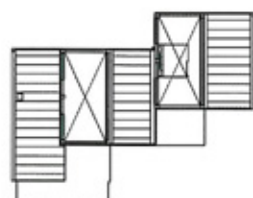
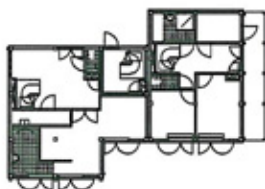
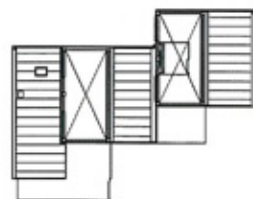
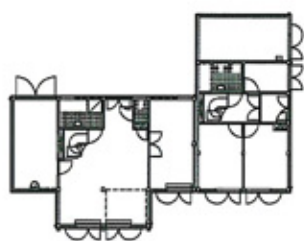
evenwicht

Woltjer: 'Overigens is dat kenmerkend voor het hele project: een balans vinden tussen norm en afwijking van die norm. Daarom is er heel bewust gezocht naar een evenwicht tussen oud en nieuw, tussen formeel en informeel, tussen prive en openbaar, tussen open en gesloten en tussen binnen en buiten. Tussen wat vooraf bepaald wordt en wat veranderbaar blijft en tussen wat de ene bewoner van een woning wil en wat een medebewoner van diezelfde woning wil. Het vinden van die balans is een interessante activiteit die architectuur zeer boeiend maakt.' ← Niels Jongeling

indelingsvarianten
twee-onder-een-kap-woningen
schaal 1 : 500

alles in hout

Op de keuze voor een houten skelet volgde als vanzelfsprekend de keuze om ook de gevels in hout

Jaco Woltjer studeerde HTS-Bouwkunde in Groningen en vervolgens Bouwkunde aan de TU Delft. Met zijn afstudeerproject won hij in 2000 de Archiprix. In 1999 werd ook het bureau Jaco Woltjer Architect opgericht, van waaruit hij vanaf 2004 op volle kracht projecten realiseert.

Vanuit een dialoog met de opdrachtgever, het programma en de situatie zoekt het bureau naar een vanzelfsprekende en oorspronkelijke oplossing, die zijn uitwerking heeft op verschillende schaalniveaus en waarbij maakbaarheid voorop staat.

Samen met collega-architecten, stedenbouwkundigen en andere deskundigen op het gebied van het bouwen richtte Woltjer eind 2004 BOUW-WERK op: een netwerk van professionals die elkaar indien nodig ondersteuning bieden bij de werkzaamheden in het ontwerp en bouwproces. Jaco Woltjer is niet alleen als ontwerper werkzaam, maar ook als gastdocent aan de Academies van Bouwkunst van Groningen, Arnhem en Amsterdam.

project
Achtien atelierwoningen

locatie
Vijfhuizen, Haarlemmermeer

opdrachtgever
Stichting Kunstfort Vijfhuizen

foto's
foto pagina 54 Martien Kerkhof
foto's pagina 48 en 55 Jaco Woltjer
overige foto's Peter Cuypers

architect
Jaco Woltjer Architect, Amsterdam
www.jacowoltjer.com

projectteam
Jaco Woltjer, Michiel Janssen,
Casper Vos, Maarten van Tuyl

opdrachtgever
Stichting Kunstfort Vijfhuizen

adviseur constructies
VDH Konstruktieburo, Emmen
www.vdhodo.nl

hoofdaannemer
Kingma Bouw, Lelystad
www.kingmabouw.com

kozijnwerk
Timmerfabriek Neede, Neede
t +31 (0)5 45 29 32 62

Veranda's en hekwerken
Wijma Kampen, Kampen
www.wijma.com

Houtconstructie binnen
GLC houtconstructies, Arnhem
www.glc houtconstructies.nl

start bouw
september 2004

oplevering
mei 2005

